

Д Е Б

ЧЕСТИТ

24-ТИ МАЙ!

Л Г З Д

Държавата, създадена от Аспарух, осигури успех на дейността на Кирил и Методий, а дейността на Кирил и Методий запази българската държава като непревземаема държава на дъха.

Димитрий Лихачов

В световната история има лица и събития, които по своята значимост надхвърлят рамките на една епоха и на един народ, има дела, които по най-ярък начин бележат пътя на човешкия род, на развитието на човешката цивилизация.

В хилядолетната история на България едни от най-светлите личности, превърнали със своето дело българите в нация, са светите братя Кирил и Методий, които славим от XI век до днес. Честването им е неотменима духовна необходимост и повод за законна гордост, че онова, що сме дали на света, завинаги ни поставя в кръга на културните съзидатели.

Като конкретен резултат от нейното създаване старобългарският се превръща в третия класически език на Средновековието след латинския и гръцкия (както и четвърти писмовен - след тях и еврейският), а в Европа се разпространява трета паралелна култура. Докато другите европейски народи не са и могли да помислят за собствени езици в богослужението, България за няколко десетилетия успява да създаде самостоятелна църква с народен език и духовенство. Тя е първата в историята на християнството национална църква, призната още на Вселенския събор през 870 г. Това е заслуга, с която българският народ заслужава да се гордее за вечни времена. Днес обединена Европа знае, че една трета от културно-историческото богатство на континента принадлежи на славянската култура.

История на честването на празника на Св.св. Кирил и Методий

Делото на светите братя Кирил и Методий започва да се чества още в края на IX век, когато те са канонизирани за светци. Първоначално за всеки от тях има отделен църковен празник – 14 февруари за Кирил и 6 април за Методий. Но тъй като са родни братя и тяхното дело ги обединява, църквата слива честването на двамата славянски първоучители в общ празник. В началото това става в деня на Методиевата смърт – 6 април, но тъй като тази датата е част от периода на Великия пост, когато църковният устав не позволява тържествено да се чества паметта на светците, затова се избира денят 11 май.

Появата на новата дата датира към XII—XIII век. Това е документирано в Сборника на Московския Успенски събор от XII век. С нашествието на татарите и турците по славянските земи тази традиция се прекъсва за няколко столетия и едва в средата на XIX век тя се възобновява. Първите известни свидетелства за отбелязване на празника на Кирил и Методий по българските земи през периода на Възраждането, са открити в една арменска летопис от 1813 г., където се споменава за честване на светите братя на 22 май 1803 г. в Шумен. Първоначално отбелязването на празника става само с отслужване на литургия.

В Пловдив през 1851 г. Найден Геров, д-р Чомаков и други родолюбиви българи решават да именуват епархийското училище „Св. св. Кирил и Методий“. Пак по инициатива на Найден Геров, за първи път на 11 май 1851 г. в пловдивското училище се организира празник на светите братя Кирил и Методий. Денят 11 май не е случайно избран от Геров – това е общият църковен празник на двамата светци. Той пише в своите спомени: „Щом училището се нарече „Св. Кирил и Методий“, трябваше и празникът му да се празнува. Училището въведе този празник, който си оста да се празнува и занаяпред“.

Малко след това, през 1853 г. в Цариград се издава една от най-старите български старопечатни книги – "Вечният календар" на Велко Королев, на неговите страници той за първи път посочва датата 11 май, като ден в който следва да се честват нашите първо просветители. Апелът на Велко Королев да се чества денят 11 май като народен празник "на учителите български и на всички славянски народи", спомага за масовизирането и повсеместното му честване.

По примера на пловдивското училище и други училища започват да празнуват паметта на Кирил и Методий и да придават на празника общонароден просветен характер.

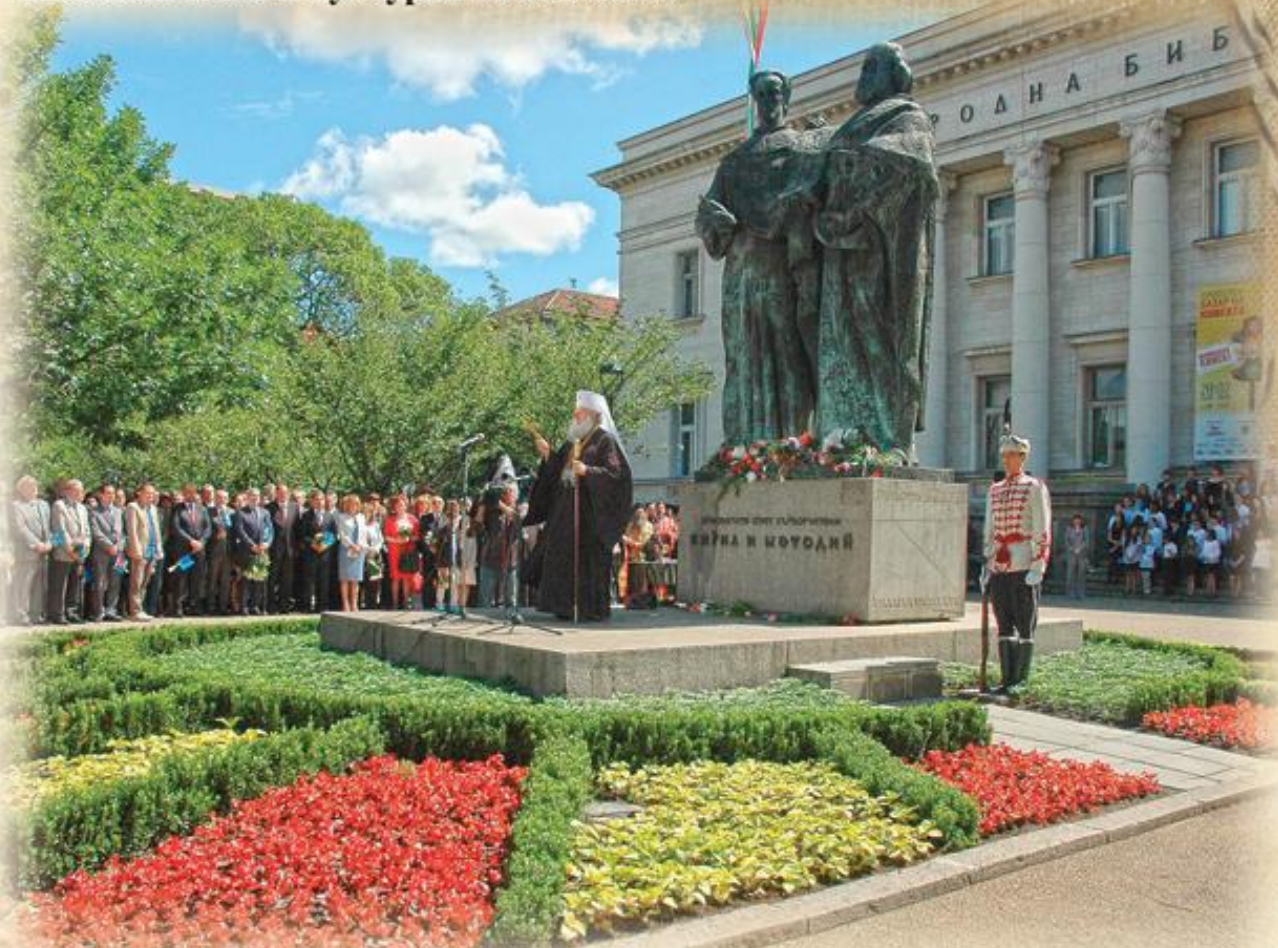
През 1856 г. Йоаким Груев предлага денят на светите братя Кирил и Методий да бъде празнуван като празник на българските ученици. Същата година Кирило-Методиевият празник тържествено се празнува в Цариград.

През 1857 година денят на светите братя е почетен в българската църква “Св. Стефан” в Цариград. От този момент празникът на Св. св. Кирил и Методий започва редовно да се отбелязва в Пловдив, Цариград, Шумен и Лом, а малко по-късно и в Скопие.

На следващата 1858 г. този ден се празнува в Пловдив с тържествена служба в църквата “Света Богородица”, а след това учителят Йоаким Груев произнася вълнуващо слово за живота и делото на Кирил и Методий. „Цариградски вестник” помества покана от Груев за всеобщо чествуване на паметта на Кирил и Методий, като дебело подчертава, че празникът им трябва да се празнува като училищен празник. Поканата изиграва голяма роля за установяване на тази практика в България. Ентусиазмът обхваща всички български селища.

Църковният празник, общ за двамата братя, се превръща и в училищен празник на буквите, създадени от Кирил и Методий, общонароден празник на народната просвета и славянската писменост. Той започва тържествено да се чествува от целия народ и става израз на национално съзнание и патриотизъм, призив за укрепване и разширяване на българското училищно образование.

Празникът на Св. св. Кирил и Методий се отбелязва през Възраждането не само в българските земи, но и зад граница – сред възрожденската ни емиграция в Румъния и Русия, сред българските студенти в чужбина, сред българите, заточени в Диарбекир. Възторженото честване от всички българи на празника на светите братя, е свидетелство за жаждата на българина за просвета и наука, за национално самоопределение и бързо икономическо и културно възможване.

Празникът започва да се свързва не само с борбата за широка българска просвета и възпитание в народностен дух, но и с борбата за национално освобождение.

Образите на Кирил и Методий съпътствуват българските революционери по време на Априлското въстание и на Освободителната война. Достатъчен е тук само един пример. Българските опълченци тръгват на последен бой, водени от голямата си любов към България и от братята Кирил и Методий. На Самарското знаме са извезани техните образи. В Пloeщ (Румъния) знамето е предадено тържествено на българите. Това става през май 1877 г. В речта по този повод се казва „Юнаци! С вас наедно ние днес празнуваме първата година на това знаменито и първо българско знаме, върху което са изобразени славянските апостоли Кирил и Методий, паметта на които днес тържествено се слави по сичка Русия и целия славянски свят. Както в деветото столетие Кирил и Методий са освободили славянството, а особено нас, българите, от идолопоклонството и невежеството, така също и днес ще се намерят посред българското опълчение, ще го насърчат в сраженията и ще му помагат най-сетне да избави България и отечеството им от турското робство”.

Особено значение празникът на Кирил и Методий придобива след Първата световна война. С въвеждането на григорианския календар на 1 април 1916 г. празникът, отбелязван от държавата и църквата, се чества в един ден – 24 май. След 1969 г. чрез отделяне на църковния от светския календар, днес съществуват два празника – църковен (11 май) и светски (24 май).

За официален празник на Народна Република България 24 май е обявен с решение на Деветото Народно събрание на 30 март 1990 година. Така в наши дни 11 май се чества като църковен празник на светите братя Кирил и Методий, докато 24 май се е утвърдил като празник на славянската писменост, българската просвета и култура.

Най-старият паметник на светите братя

Най-старият паметник в България на Св.св. Кирил и Методий се намира в красивото дряновско село Керека. Издигнат е малко след Освобождението – на 6 април 1885 г., когато на много места в България се отбелязват 1000 години от смъртта на Методий. Идеята е на местното читалище и неговите дейци – учителят Дончо Момчев, свещениците Димитър Лафчиев, Рачо Цочев и др., а камъкът е обработен от местни майстори. Първоначално паметникът е поставен в центъра на църковния двор, а до входа му са засадени два преплетени салкъма (акации), които символизират светите братя. В началото на ХХI век, паметната плоча е преместена в двора на училището, точно до кметството.

Кирил и Методий Δ символи на славянското единство

Присъствието на изображенията на светите братя равноапостоли Кирил и Методий върху Самарското знаме трябва да се разглежда в светлината на едно събитие, през 1867 г., което развълнувало руското общество и било широко отразено в тогавашната преса. През месец май в Петербург и Москва се провел „Първият славянски конгрес в Русия“. По идея на организаторите славянски конгрес преминал под знака на възраждането в Русия на почитта към делото на Кирил и Методий. Символ на конгреса станало църковното знаме, на което били изобразени славянските първоучители Кирил и Методий и над тях Христос Спасител, благославящ ги за апостолския им подвиг.

Посочените събития са били известни на славянофила Пьотр Алабин, като пряко свързан с дейността на руските славянски комитети и на художника Николай Симаков, Затова те са счели, че на Самарското знаме е съвсем естествено редом със славянските цветове да присъстват ликовете на братята славянски просветители.

Иконата на Кирил и Методий върху Самарското знаме вероятно е сред първите, създадени в Русия. Икони с образите на светите братя започват да се рисуват едва след 1863 г., когато руският синод установява 11 май за официален празник на Кирил и Методий. Симаков е нарисувал славянските първоучители съгласно установилия се вече по негово време каноничен вид на съвместното им изображение. Кирил е в монашеско расо и показва книга, вероятно с изписани буквите на кирилицата. Методий е в епископски одежди и държи ръкопис с началните думи на евангелието от Йоан: „В началото бе Словото, и Словото бе у Бога, и Бог бе Словото.“

Орденът Св. св. Кирил и Методий

На 22 септември 1908 г. във Велико Търново е провъзгласена независимостта на България, а Фердинанд е обявен за цар на българите. Още следващата 1909 г. на 18 май (по стар стил) цар Фердинанд I основава ордена „Св. св. равноапостоли Кирил и Методий“.

Веднага възниква въпросът дали тази дата не е сгрешена – би следвало да е 11 май, когато по църковния календар е празникът на двамата братя? Не! Не е сгрешена. На 18 май е именният ден на Царя. Съгласно указа на Фердинанд орденът „заема на вечни времена първо място между всички ордени в Българското царство“ и с него „се ознаменува и увековечава славното и велико събитие – провъзгласяване на България в независимо царство“. Така орденът „Св. св. равноапостоли Кирил и Методий“, създаден през 1909 г., се явява и като последен от петте ордена на Царство България („За храброст“ – 1880, „Св. Александър“ – 1881, и „За заслуга“ – 1881, „Народен орден за гражданска заслуга“ – 1891 и „Народен орден за военна заслуга“ – 1900).

С него се награждават лица, достигнали най-високо място в държавната йерархия и получили най-високи степени от другите български ордени, както и чужди владетели и князе от християнско вероизповедание. Награждават се и чуждестранни държавници, които имат важни заслуги към България, българи и чужденци, които имат големи заслуги към човечеството.

Орденът „Св. св. равноапостоли Кирил и Методий“ е истинско изящно произведение на изкуството. Изработен е във Виена по проект на известния специалист по ордени Хайер фон Розенфелд. Състои се от кръст и звезда. Кръстът е детелинообразен, със светлосин емайл и златен кант. На аверса, между рамената на кръста, има стилизирани пламъци от червен емайл и върху тях четири бурбонски златни лилии. В медальона на ордена са изобразени фигурите на братята Кирил и Методий, а в позлатения пръстен около него е изписан девизът: *Ex Oriente Lux* („Светлината е от изток“).

Новият орден „Кирил и Методий“ е изработен през 1952 г. и има три степени, всяка от които е с еднаква кръгла форма с диаметър 35 см. Различават се по разцветките на фона и образите на двамата братя, както и тези на лентите. До септември 1981 г. с него са наградени 37 065 граждани и колективи.

Днес орден „Св. св. Кирил и Методий“ е втори по старшинство в наградната система на Република България, след орден „Стара планина“. Учреден е със Закона за ордени и медалите на 13 юни 2003 г. и бива връчван от президента. С него се награждават български и чужди граждани, които имат значим принос за развитието на културата, изкуството, образованието и науката.

КИРИЛ И МЕТОДИЙ

*"Днес слънцето по-ярко се издига
Събуждаш се със радост и копнеж.
Днес празник е на българската книга,
която тъй обичаш и четеш.*

*Създадох я Кирил и Методий.
Светилник бе ни тя през векове.
Към свободата някога ни води,
сега към нови истини зове.*

*А слънцето възлезе сред простора.
Градът ликува. Люляци цъфтят.
Ти тичаш на училището в двора,
другарите ти дете се тълпят.*

*Напред потеглай с тях под знамената!
Издигай я! Приятел ѝ бъди!
Със книгата днес твоя е земята,
дори небето с чудните звезди.*

Никола Фурнаджиев